

เพศสภาพและการสมรสเท่าเทียมในมุมมองรัฐศาสตร์เชิงพุทธ

Gender and Equal Marriage from a Buddhist Political Science Perspective

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

วรเชษฐ์ โทอิน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Pornpimol Pochailar

Worachet Tho-un

Mahamakut Buddhist University

Corresponding E-mail: worachet.th@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 25 กรกฎาคม 2567

Received: July 7, 2024; Revised: July 23, 2024; Accepted: July 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายประสงค์ที่จะสะท้อนมุมมองความเสมอภาคของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศที่ถึงแม้ว่าความเท่าเทียมทางเพศจะเป็นสิ่งที่ทั่วโลกยอมรับและให้การรับรองในทางสากลว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียมสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ 5 บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ได้มีการรับรองความเสมอภาคห้ามเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นแหล่งกำเนิด เพศสภาพและศาสนา แต่การที่จะทำให้ความเสมอภาคเกิดขึ้นจริงนั้นจำเป็นต้องมีกลไกและมาตรการเพื่อสร้างหลักประกันที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น การสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่จำกัดเฉพาะชายและหญิงเท่านั้นแต่จะครอบคลุมทุกเพศสภาพ ทั้งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยจะก่อให้เกิดสิทธิในการหมั้น การจดทะเบียนสมรส การจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส การเป็นผู้จัดการแทนในทางอาญาเช่นเดียวกับคู่สมรส การรับมรดกเมื่ออีกฝ่ายเสียชีวิต การรับบุตรบุญธรรม การรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม รวมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์การเบิกจ่ายสวัสดิการจากรัฐในฐานะคู่สมรส เช่น การรับประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคม และการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล รวมถึงสิทธิอื่น ๆ ทางกฎหมายที่รับรองสิทธิของคู่สมรส

คำสำคัญ: การสมรสเท่าเทียม; ความเสมอภาคในพระพุทธศาสนา; เพศสภาพ

Abstract

The purpose of this article is to reflect on the perspective of gender equality, despite the fact gender equality is widely accepted and internationally recognized as a fundamental human right aligned with sustainable development goal 5, achieving gender equality and

empowering all women and girls. While the constitution of the Kingdom of Thailand has recognized gender equality and prohibits discrimination based on birth, gender identity, and religion, achieving true gender equality requires mechanisms and measures to create a more equitable foundation. marriage of individuals with diverse sexual orientations is not limited solely to men and women but encompasses all gender identities and sexual orientations. This ensures legal protection under principles of equality and human dignity, granting rights such as marriage, marriage registration, management of marital property, representation in criminal matters as well as the spouse, inheritance upon the death of a spouse, adoption of children, inheritance as a legal heir, and entitlement to state welfare benefits as spouses. This includes benefits such as social security compensation and medical expenses, along with other legal rights recognized for married couples.

Keywords: Equal Marriage; Equality in Buddhism; Gender

บทนำ

ในยุคสมัยปัจจุบันที่สังคมมีความหลากหลายและเปิดกว้างมากขึ้น การสมรสเท่าเทียมได้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในแง่ของสิทธิและความเสมอภาคของมนุษย์ รวมถึงผลกระทบต่อสังคมและสถาบันครอบครัว หากพิจารณาถึงการสมรส เดิมทีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ระบุว่า “การสมรสจะทำได้ระหว่างชายและหญิงที่อายุ 17 ปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้สมรสก่อนนั้นได้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535) ทั้งนี้ กฎหมายข้อบังคับนี้ถูกใช้มานานหลายยุคหลายสมัย ไม่มีอะไรคงเดิมได้ตลอดกาล เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ข้อกฎหมายที่เคยคิดว่าครอบคลุม กลับไม่ครอบคลุมอีกแล้ว สะท้อนปรากฏการณ์ได้จากการถูกรังเรียนโดยผู้ที่ได้รับผลกระทบ พวกเขาคือคู่รักเพศเดียวกันที่มีชีวิตคู่กันกว่า 13 ปี และตัดสินใจไปจดทะเบียนสมรส ก่อนถูกเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตปฏิเสธทำเรื่องให้โดยให้เหตุผลว่า การจดทะเบียนสมรสของคู่รักเพศเดียวกันขัดกับหลักกฎหมาย เพราะไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็น “ชาย” หรือเป็น “หญิง” ตามที่ระบุในมาตรา 1448 คู่รักคู่นี้ตัดสินใจยื่นคำร้องไปยังศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ก่อนเรื่องจะถูกส่งต่อไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องเตรียมวินิจฉัยว่า กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ขัดรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมเสมอกันและได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายเท่าเทียมกันหรือไม่” หลังจากถูกเลื่อนอ่านคำวินิจฉัยหลายต่อหลายครั้ง ด้วยเหตุผลการระบาดของโควิด-19 ในที่สุด ศาลนัดฟังคำวินิจฉัยในวันที่ 28 กันยายน 2564 เวลา 09.00 น. ซึ่งคำตอบที่ได้คือการเลื่อนอีกครั้งไปเป็นวันที่ 14 ธันวาคม 2564 ก่อนหน้านี้ เคยมีประชาชนยื่นคำร้องทำนองเดียวกันไปยังผู้ตรวจการแผ่นดิน (Ombudsman) เพื่อพิจารณา

ก่อนส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญ (Constitutional Court) แต่ไม่ผ่านและเคยยื่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่มีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น การเคลื่อนไหวครั้งนี้ จึงถือเป็นครั้งแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องในประเด็นความเท่าเทียมทางเพศ เรื่องราวดังกล่าวทำให้ (ร่าง) พระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายแพ่งว่าด้วยการสมรส กลับมาเป็นที่พูดถึงอีกครั้ง คล้ายด้วยเสียงสนับสนุนและเสียงคัดค้านของคนในสังคม ปรับปรุงแล้วเขียนขึ้นมาใหม่ (ตรีนุช อิงคุทานนท์, 2564)

สมรสเท่าเทียม (Equal Marriage) คือ การสมรสของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ไม่จำกัดเฉพาะชายและหญิงเท่านั้นแต่จะครอบคลุมทุกเพศสภาพ ทั้งเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยจะก่อให้เกิดสิทธิในการหมั้น การจดทะเบียนสมรส การจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส การเป็นผู้จัดการแทนในทางอาญาเช่นเดียวกับคู่สมรส การรับมรดกเมื่ออีกฝ่ายเสียชีวิต การรับบุตรบุญธรรม การรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม รวมทั้งได้รับสิทธิประโยชน์การเบิกจ่ายสวัสดิการจากรัฐในฐานะคู่สมรส เช่น การรับประโยชน์ทดแทนจากประกันสังคมและการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล รวมถึงสิทธิประโยชน์ด้านอื่น ๆ ทางกฎหมายที่รับรองสิทธิของคู่สมรส สำหรับเนื้อหาของร่างกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้การสมรสหรือแต่งงานครอบคลุมบุคคลทุกเพศ ไม่จำกัดแค่เพศชายและเพศหญิง พร้อมทั้งให้อายุการสมรสเป็น 18 ปี จากเดิม 17 ปี และการบัญญัติคำว่า “บุพการีลำดับแรก” ในกฎหมายให้มีสิทธิและหน้าที่เทียบเท่าบิดามารดา การผ่านร่างกฎหมายดังกล่าวจะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นประเทศ หรือดินแดนแห่งที่ 3 ในเอเชียที่ผ่านร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียมต่อจากไต้หวัน และเนปาล (ฐานเศรษฐกิจ, 2567) เพศในสังคมไทยโดยทั่วไปเข้าใจว่าเพศที่ตรงตามธรรมชาติมีเพียง 2 เพศ หญิงกับชายที่ต้องเกิดมาคู่กัน ฉะนั้น เมื่อเกิดมาเพศใดจะต้องมีวิถีการดำเนินชีวิตทางเพศให้เป็นไปตามบรรทัดฐานทางเพศที่กำหนดไว้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องคุณค่าของการเป็นหญิงหรือเป็นชาย ในขณะที่เรื่องราวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ปรากฏมากขึ้นในสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ สิ่งเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่ท้าทายระบบความเชื่อเดิม ยังมีคนจำนวนมากในสังคมไทยปัจจุบันที่มองว่า LGBTQ+ มีภาพลักษณ์ไม่ดีงาม ผิดศีลธรรม ไม่ถูกตามครรลองคลองธรรม หรือไม่เป็นที่ยอมรับด้านความเชื่อทางศาสนา กรอบความคิดเหล่านี้ทำให้คนที่ตัดสินใจตัดสินใจ LGBTQ+ ในเชิงลบไปแล้วเริ่มเกิดความกังวลว่าหากคนหลากหลายทางเพศได้สมรสกันอย่างถูกกฎหมาย สังคม ค่านิยมหรือตัวเอง อาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม (ตรีนุช อิงคุทานนท์, 2564)

สรุปความได้ว่าจากบริบทที่กล่าวมาได้สะท้อนให้เห็นฉากทัศน์ (Scenario) อย่างน้อย 4 ประเด็น คือ (1) สมรสเท่าเทียม (Equal Marriage): เป็นการสมรสที่ไม่จำกัดเพศของคู่สมรสให้เป็นเพศชายหรือเพศหญิงเท่านั้น แต่ครอบคลุมทุกเพศสภาพ รวมถึงเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศ ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (2) สิทธิและความเป็นเสมอภาค การสมรสเท่าเทียมให้สิทธิในการหมั้น การจดทะเบียนสมรส การจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส การเป็นผู้จัดการแทนในทางอาญา การรับมรดก การรับบุตรบุญธรรม (Protege) และการได้รับสวัสดิการจากรัฐ เช่น ประโยชน์ทดแทน

จากประกันสังคมและคำรักษาพยาบาล เป็นต้น (3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกฎหมาย การผ่านร่างกฎหมายเกี่ยวกับสมรสเท่าเทียม (Equal Marriage Law) จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นที่สาบสูญที่สามที่ผ่านร่างกฎหมายดังกล่าว และ (4) ความรู้สึกและทัศนคติของสังคม การตัดสินใจเกี่ยวกับ LGBTQ+ ในสังคมไทยยังเผชิญกับความเข้าใจที่แตกต่างจากการมองเพศในมุมมองทางธรรมชาติและค่านิยมทางศาสนา

ฉากทัศน์ของ LGBTQ+

หากเราย้อนเวลาไปเมื่อ 18 มิถุนายน 2563 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคก้าวไกล ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ร่างแก้ไข ป.พ.พ.) ต่อสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้เปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชนตามกลไกรัฐธรรมนูญ มาตรา 77 ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2563 ถึงวันที่ 6 สิงหาคม 2563 ร่างกฎหมายดังกล่าวมีเนื้อหาที่เสนอแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ว่าด้วยการสมรส โดยเฉพาะบรรพ 5 ครอบครัว ที่ใช้มาตั้งแต่ปี 2519 เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเดิมที่กำหนดให้การสมรสมีเฉพาะ “ชาย-หญิง” เป็นการสมรสระหว่างบุคคลสองฝ่ายโดยมุ่งเน้นแก้กฎหมายเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับ “การสมรส” เพื่อรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวแก่บุคคลทุกเพศ โดยไม่นำเหตุแห่งเพศสภาพหรือเพศวิถีมาเป็นข้อจำกัดในการจดทะเบียนสมรสเหมือนกฎหมายปัจจุบัน ที่ยังจำกัดว่าการสมรสจะทำได้เฉพาะกรณีทั้งสองฝ่ายเป็น “ชายและหญิง” เท่านั้น โดยข้อเสนอดังกล่าวเป็นการเปิดพื้นที่การจดทะเบียนสมรสให้กับกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (LGBTQI+) ว่า “บุคคลไม่ว่าจะมีเพศสภาพ อัตลักษณ์ทางเพศอย่างไร ก็สามารถใช้กฎหมายสมรสฉบับเดียวกันได้” และศาลรัฐธรรมนูญ มีมติเอกฉันท์ กฎหมายแพ่งรับรองสมรสชาย-หญิง ไม่ขัดรัฐธรรมนูญ (ดวงพร ช่างทอง, 2565)

กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศหรือเพศทางเลือก LGBTQ เป็นกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศหรือรสนิยมทางเพศที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยคำว่า “LGBTQ” ย่อมาจาก L (Lesbian) กลุ่มผู้หญิงรักผู้หญิง G (Gay) กลุ่มชายรักชาย B (Bisexual) หรือกลุ่มที่รักได้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง T (Transgender) คือกลุ่มคนข้ามเพศจากเพศชายเป็นเพศหญิง หรือเพศหญิงเป็นเพศชาย Q (Queer) คือ กลุ่มคนที่พึงพอใจต่อเพศใดเพศหนึ่งโดยไม่ได้จำกัดในเรื่องเพศและความรัก นอกจากนี้เพศทางเลือกยังสามารถอธิบายตามความหมายของเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศได้ ดังนั้น เพศวิถี (Sexual Orientation) คือ ความรู้สึก รสนิยมทางเพศ รวมถึงความพึงพอใจทางเพศที่มีต่อบุคคลอื่น โดยจะแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะหลัก ๆ ได้แก่ (1) รักต่างเพศ คือผู้มีรสนิยมชื่นชอบเพศตรงข้าม หรือบุคคลต่างเพศ เช่น ผู้ชายที่ชอบผู้หญิง หรือผู้หญิงที่ชอบผู้ชาย (2) รักเพศเดียวกัน คือผู้มีรสนิยมชื่นชอบเพศเดียวกัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ เลสเบียน (Lesbian) และเกย์ (Gay) (3) ไบเซ็กชวล (Bisexual) คือผู้มีรสนิยมชื่นชอบทั้งเพศหญิงและเพศชาย โดยจะมีอารมณ์เสน่หากับเพศตรงข้าม หรือเพศเดียวกันก็ได้ และ (4) ไม่ฝักใฝ่ทางเพศ คือผู้ที่ไม่สนใจเรื่องเพศสัมพันธ์แต่เพียงรู้สึกสนิทสนม ผูกพันกับบุคคลอื่น (โรงพยาบาลเพชรเวช, 2563) ดังนั้น ปัญหาของกลุ่ม LGBTQ ต้องเผชิญ

ที่สำคัญที่สุดไม่ได้มีแค่เพียงบรรทัดฐานทางสังคม แต่ยังมีปัญหาในเรื่องการยอมรับจากคนในครอบครัว เนื่องจากคนกลุ่มนี้อาจต้องทำตามความหวังของพ่อแม่ หรือต้องรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ซึ่งเป็นเรื่องสวนทางกับผู้ที่อยู่ในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ครอบครัว หรือคนรอบข้างอาจยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวตน หรือวิถีทางเพศของคนกลุ่มนี้ จึงควรเรียนรู้แนวปฏิบัติเมื่อพบว่าลูกหลานเป็น LGBTQ ดังนี้คือ (1) ไม่เปรียบเทียบ ควรส่งเสริมการรู้คุณค่าในตนเองและไม่ควรเปรียบเทียบลูกหลานกับใคร การเปรียบเทียบอาจสร้างความกดดันและทำให้ลูกหลานไม่อยากเปิดใจกับเรามากยิ่งขึ้น (2) สื่อสารในเชิงบวก ควรมีการสื่อสารระหว่างกันโดยเน้นการมองผลดีมากกว่าผลเสีย ควรหมั่นพูดคุยและเปิดโอกาสให้ลูกหลานได้บอกเล่าเรื่องราวและรับฟังความคิดเห็นด้วยความเข้าใจ (3) ให้ความสำคัญและชื่นชม ควรให้ความสำคัญและชื่นชมในสิ่งที่ลูกหลานทำได้ แต่ไม่ควรเินยอเกินไป (4) ให้โอกาสเรียนรู้: ควรให้โอกาสให้ลูกหลานได้เรียนรู้โดยอาจดูแลอยู่ห่าง ๆ หรือคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น และ (5) สังเกตพฤติกรรม: ควรสังเกตพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เป็น LGBTQ เช่น การแสดงออกทางเพศที่ไม่เหมาะสมหรือมีอาการซึมเศร้า เพื่อให้สามารถให้การสนับสนุนและช่วยเหลือได้ตรงจุดต่อไป เป็นต้น

มุมมองและการยอมรับเรื่องของสมรสเท่าเทียมในสังคม

แนวคิดเรื่องเพศ (Sex) เพศสภาพ (Gender) เพศวิถี (Sexuality) บริบททางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมที่นิยามประกอบสร้างและกำหนดบทบาทของความเป็นผู้หญิง ความเป็นผู้ชาย และเพศทางเลือก แนวคิดเรื่องสิทธิในร่างกายและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิ และสถานการณ์เพศสภาพ เพศวิถีในปัจจุบันสมรสเท่าเทียม กลับมามีกระแสอีกครั้ง หลังจากเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2564 ศาลรัฐธรรมนูญ ได้วินิจฉัยที่มาของคดีที่คู่รักเพศหญิงคู่หนึ่ง ได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2563 แต่ถูกนายทะเบียนปฏิเสธ จึงแต่งทนายความให้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เพื่อให้ศาลสั่งให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรส หากนายทะเบียนปฏิเสธ ก็ขอให้ศาลส่งคำร้องโต้แย้งประเด็นข้อกฎหมายไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ที่รับรองการสมรสเฉพาะชาย-หญิง ขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยโดยมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 มาตรา 26 และมาตรา 27 วรรคหนึ่ง วรรคสองและวรรคสาม โดยมีข้อสังเกตว่ารัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสมควรดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อไป (The LGBT center. 2024). และมีประเทศที่มีกฎหมายรองรับดังนี้

แผนภาพที่ 1 ประเทศที่มีกฎหมายรองรับการสมรสเท่าเทียม

ที่มา: <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/160775>

เทศกาล “Pride Month” ได้รับการกล่าวนามว่าเป็นเดือนแห่งการเฉลิมฉลองความหลากหลายทางเพศสภาพและมีการจัดกิจกรรมที่มีการร่วมมือในหลายภาคส่วน มีผู้เข้าร่วมจากอาชีพที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกประเทศซึ่งผู้เขียนขอเสนอในประเด็นแห่งอภิธานคำศัพท์เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศและ LGBTQIA (lesbian, gay, bisexual, transgender, queer, intersex, asexual) หมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังต่อไปนี้ (The LGBT center, 2024)

Sex = เพศสรีระ หมายถึง เพศกำเนิดตามโครงสร้างทางกายวิภาคหรือสรีรวิทยาที่แสดงออกให้เห็นว่าเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย

Gender = เพศสภาพ หมายถึง เพศที่สังคมกำหนดสถานะทางเพศว่าเป็นหญิงหรือชาย โดยอาจดูจากสภาพร่างกายภายนอก บุคลิกลักษณะ ตามบริบทวัฒนธรรมของสังคม บางสังคมอาจมีแค่หญิงและชาย ขณะที่บางสังคมอาจหมายรวมถึงคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศอื่น ๆ ด้วย

Gender Identity = อัตลักษณ์ทางเพศ หมายถึง การรับรู้ว่าเป็นเพศอะไรและต้องการเรียกว่าอย่างไร อาจเป็นหญิง ชาย หรืออย่างอื่น โดยเราอาจมีอัตลักษณ์ทางเพศที่ตรงหรือไม่ตรงกับเพศกำเนิดก็เป็นได้

Sexual Orientation = เพศวิถี หมายถึง รสนิยมทางเพศว่าสนใจเพศเดียวกัน สนใจเพศตรงข้าม สนใจทุกเพศ หรือไม่ฝักใฝ่เพศใดเลย

Gender Expression = การแสดงออกถึง อัตลักษณ์ทางเพศ ว่าเราเป็นเพศไหน เช่น การแต่งกาย ทรงผม น้ำเสียง ภาษากาย ภาษาพูด เป็นต้น

L: Lesbian = หมายถึงผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน

G: Gay = หมายถึงผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน

B: Bisexual = หมายถึงคนที่รักได้ทั้งชายและหญิง

T: Transgender = ผู้หญิงหรือผู้ชายที่ข้ามเพศ

Q: Queer = หมายถึงคนที่ไม่ปิดกั้นทางเพศ คือไม่ต้องการกำหนดว่าตนเองเป็นเพศใดหรือรักเพศใด

I: Intersex = หมายถึงคนที่มีเพศกำกวม หรือคนที่มีโครงสร้างระบบสืบพันธุ์ โครโมโซม อวัยวะเพศที่ไม่สามารถแบ่งเป็นหญิงหรือชายได้

A: Asexual = หมายถึงคนที่ไม่ฝักใฝ่ทางเพศหรือไม่ต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศ

นอกจากนี้ยังมีอัตลักษณ์ทางเพศอื่น ๆ ที่เป็นศัพท์ใหม่ ๆ อีกด้วย

Pansexual = หมายถึง คนที่ไม่ปิดกั้นว่าคนรักจะเป็นเพศอะไร มีความสนใจในผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศใดก็ได้

Non-binary = หมายถึงกลุ่มคนที่ไม่คิดว่าตัวเองเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งอาจหมายรวมถึงกลุ่ม Queer หรือกลุ่ม Bigender (คนที่มีสองเพศ) หรือกลุ่ม Genderfluid (ความสลับไหลของอัตลักษณ์ทางเพศที่สามารถเปลี่ยนไปมาได้)

ในอนาคต คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางเพศอาจมีการเพิ่มขึ้น เนื่องจากอัตลักษณ์ทางเพศเป็นเรื่องส่วนบุคคลที่แต่ละคนกำหนดเอง ไม่ใช่สังคม ดังนั้น อัตลักษณ์ทางเพศจึงมีความหลากหลายตามความหลากหลายของแต่ละบุคคล นอกจากการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ แล้ว เราอาจต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับว่าเพศมีความหลากหลายมากกว่าที่สังคมกำหนดให้มีเพียงเพศหญิงและเพศชาย การยอมรับนี้จะช่วยให้เราเข้าใจและโอบรับผู้ที่มีความแตกต่างหลากหลายได้มากขึ้น เคารพในทุกเพศ และให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ความเสมอภาคในทางศาสนา

ความเสมอภาค (Equality) เป็นหลักการพื้นฐานที่ยึดถือว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน (All Person has Equal Rights and Opportunities) โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา อายุ ความพิการ หรือสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเสมอภาคไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเหมือนกัน แต่หมายความว่าทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตน หลักการความเสมอภาคมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและความเป็นธรรมโดยช่วยให้อย่างมั่นใจว่าทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ในบางกรณี ความเสมอภาคอาจต้องใช้มาตรการเฉพาะ (Protective Measures) เพื่อแก้ไขความแตกต่างโดยธรรมชาติและส่งเสริมความเสมอภาคที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น มาตรการช่วยเหลือคนด้อยโอกาสหรือคนพิการ ความเสมอภาคเป็นหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและกลมกลืนในสังคม

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญอย่างสูงต่อหลักการแห่งความเท่าเทียมกัน โดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปิดกว้างยอมรับชนทุกหมู่เหล่า ทุกชนชั้นวรรณะ และทุกความเชื่อให้เข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้บวชจะเป็นพราหมณ์ กษัตริย์ พ่อค้าหรือคหบดี เมื่ออุปสมบทเป็นภิกษุแล้ว ภิกษุทุกรูปจะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันโดยไม่คำนึงถึงวรรณะเดิมของตน พระสงฆ์จะได้รับการเคารพสักการะตามลำดับอาวุโสแห่งพรรษาอย่างเสมอภาค ดังนั้น ภิกษุที่มีวรรณะพราหมณ์จึงต้องกราบไหว้ภิกษุที่มาจากรวรรณะศุทราที่มีพรรษาสูงกว่า หลักการแห่งความเท่าเทียมนี้ได้ช่วยส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แผ่ขยายไปอย่างกว้างไกล การห้ามวรรณะหรือเพศใดไม่ให้บวชในพระพุทธศาสนาย่อมได้รับการต่อต้านจากสังคมและชุมชน เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายของมนุษย์ (วิริยะ พิมพ์พันธ์, 2563)

ระบอบการปกครองของพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของระบบประชาธิปไตยในสังคมโลก โดยมีหลักการและวิวัฒนาการที่สอดคล้องกับยุคสมัยซึ่งเมื่อหากเปรียบเทียบระหว่างการปกครองแบบพระพุทธศาสนากับหลักการประชาธิปไตย จะพบทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างที่น่าสนใจ ซึ่ง Abraham Lincoln ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความของการปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy) ว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (ปฐม มณีโรจน์ และเสนห์ จุฑา, 2555) เมื่อหากพิจารณาหลักการและอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่าพระพุทธศาสนามีลักษณะประชาธิปไตยมาช้านาน และอาจกล่าวได้ว่ามีมาก่อนประเทศกรีก ซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดของประชาธิปไตยเสียอีก แนวคิดประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในอริยสัจธรรม (อง. ตัก. (ไทย) 20/40/201–204) ซึ่งสามารถอธิบายความหมายทางโลกได้ว่า อริยสัจธรรมคืออำนาจที่มีผลต่อการตัดสินใจหรือความเป็นใหญ่ โดยนัยแห่งคำสอนในพระศาสนาพุทธ มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ โลกาธิปไตย อัตตาธิปไตย และธรรมาธิปไตย (วิริยะ พิมพ์พันธ์, 2563) และตามหลักคำสอนในศาสนาคริสต์ ความเสมอภาคตั้งต้นจากความเชื่อว่า “มนุษย์เสมอกันต่อหน้าพระเป็นเจ้า” และสำหรับทัศนะของนักปรัชญา ได้แก่ Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau มีสมมุติฐานว่า “ในสภาวะธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนเสมอกัน” ในทัศนะของพระพุทธศาสนาถือว่า “มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีเสมอกันด้วยธรรม มิใช่ปัจจัยภายนอก” ความเสมอภาคจากมุมมองที่เป็นชีวิต (being) อธิบายได้ด้วยหลักกฎแห่งกรรมว่า “ทุกคนอยู่ใต้กฎแห่งกรรมเหมือนกัน และกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดให้มนุษย์แตกต่างกัน” การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการด้วยการปฏิบัติและฝึกฝนอบรมตนเองนำไปสู่การพัฒนาสังคมเมืองทั้ง 4 มิติ คือ มิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางวัฒนธรรม (วิภารัตน์ ธาราธิภาพ, 2560)

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่าความเสมอภาคเป็นหลักการสำคัญที่พบในศาสนาต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเน้นย้ำถึงความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าเชื้อชาติ เพศ ฐานะทางสังคมหรือความเชื่อทางศาสนา ยกตัวอย่างเช่น (1) ศาสนาพุทธ สอนว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันในฐานะมนุษย์ เน้นความเมตตาและ

ความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น ปฏิเสธระบบวรรณะและความแตกต่างทางสังคม (2) ศาสนาคริสต์ สอนว่าพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ทุกคนตามพระฉายาของพระองค์ เน้นความรักและความเมตตาต่อผู้อื่น สนับสนุนความเสมอภาคทางสังคมและการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม (3) ศาสนาอิสลาม สอนว่ามนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกัน เน้นความเคารพและความเมตตาต่อผู้อื่น สนับสนุนความเสมอภาคทางกฎหมายและการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม (4) ศาสนาฮินดู สอนว่าทุกคนมีจิตวิญญาณที่ศักดิ์สิทธิ์เท่าเทียมกัน เน้นความสามัคคีและความเคารพต่อความหลากหลาย ปฏิเสธระบบวรรณะในสังคมปัจจุบัน (5) ศาสนายูดาห์ สอนว่าพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ทุกคนตามพระฉายาของพระองค์ เน้นความยุติธรรมและความเมตตาต่อผู้อื่น สนับสนุนความเสมอภาคทางกฎหมายและการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม ดังนั้น แม้ว่าศาสนาต่าง ๆ อาจมีการตีความและแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน แต่หลักการพื้นฐานของความเสมอภาคยังคงเป็นหัวใจสำคัญของคำสอนทางศาสนาเหล่านี้ ความเสมอภาคเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีเมตตา ซึ่งทุกคนได้รับการเคารพและมีโอกาสเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

อัตลักษณ์ทับซ้อน (Intersectionality) เป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้นโดย Kimberle Crenshaw นักวิชาการด้านกฎหมายสตรีนิยมผิวสี และได้รับการอธิบายต่อสาธารณชนเป็นครั้งแรกในปี 1998 (University of Chicago Legal Forum, 1998) คำว่า อัตลักษณ์ทับซ้อนนั้นสื่อสะท้อนความที่หมายถึงการกดขี่ (Oppression) และการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) หลายรูปแบบที่ทับซ้อนกัน ซึ่งบุคคลอาจประสบเนื่องจากอัตลักษณ์ทางสังคมที่หลากหลาย เช่น เพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ (Tribe) ความสามารถ และรสนิยมทางเพศ (Sexual Orientation) อัตลักษณ์ทางสังคมเหล่านี้เชื่อมโยงกันและส่งผลต่อประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในสังคมโดยสร้างรูปแบบการกดขี่และการเลือกปฏิบัติ เช่น บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอาจประสบการเลือกปฏิบัติไม่เพียงแต่เนื่องจากรสนิยมทางเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศของตนเท่านั้น แต่ยังอาจถูกกดขี่เนื่องจากเชื้อชาติ ชนชั้น วรรณะ ศาสนา ชาติพันธุ์ ความสามารถหรืออายุด้วย การต่อสู้กับระบบที่กดขี่ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศจึงต้องคำนึงถึงการรื้อถอนโครงสร้างระบบที่กดขี่ทั้งหมด ซึ่งรวมถึงการเหยียดเชื้อชาติ การเหยียดผู้พิการ การเหยียดเพศ ความเกลียดกลัวคนต่างชาติ การเหยียดอายุ และการเหยียดชนชั้น การเข้าใจและการจัดการกับอัตลักษณ์ทับซ้อนมีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียมสำหรับทุกคน

ในหลาย ๆ ประเทศ การเลือกที่จะเป็น เลสเบี้ยน (Lesbian) เกย์ (Gay) ไบเซ็กชวล (Bisexual) ทรานส์เจนเดอร์ (Transgender) หรืออินเทอร์เซ็กส์ (Intersex) (LGBTI) ยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทายเนื่องจากการแบ่งแยกและการเลือกปฏิบัติที่เกิดจากรสนิยมทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงออกทางเพศหรือลักษณะทางเพศของบุคคล การแบ่งแยกนี้มีรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การล้อเลียนและการกลั่นแกล้งไปจนถึงการปฏิเสธการจ้างงานหรือการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสม การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมเหล่านี้อาจรุนแรงถึงขั้น

คุณภาพชีวิตได้ ดังนั้น สิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศควรได้รับการเคารพและปกป้องเช่นเดียวกับสิทธิของผู้อื่น สิทธิเหล่านี้รวมถึงสิทธิในการมีชีวิตที่ปลอดภัยและปราศจากการเลือกปฏิบัติ สิทธิในการแสดงออกอย่างอิสระ สิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสม และสิทธิในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในสังคม การสร้างสังคมที่ครอบคลุมและเท่าเทียมสำหรับผู้มีความหลากหลายทางเพศนั้นจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้าง การศึกษา การรณรงค์ และการสนับสนุนทางกฎหมายมีความสำคัญต่อการส่งเสริมความเข้าใจ ความเคารพ และการยอมรับความหลากหลายทางเพศ

มนุษย์เราทุกคนต้องได้รับการปกป้องจากการถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งการแสดงออกตามอัตลักษณ์ทางเพศ รสนิยมทางเพศและเพศวิถี ภายใต้หลักการด้านสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลหลายประเทศที่ได้ลงนามในสนธิสัญญาระหว่างประเทศและให้พันธสัญญาว่าจะคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังคงมีการออกกฎหมายที่แบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งรสนิยมทางเพศ การแสดงออกและอัตลักษณ์ทางเพศ ปัจจุบันมีประเทศมากกว่า 64 ประเทศทั่วโลกที่มีกฎหมายกำหนดให้การรักเพศเดียวกัน (Homosexuality) เป็นสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งหลายกฎหมายเป็นผลพวงมาจากการล่าอาณานิคมของยุโรป ในบางประเทศ เช่น บรูไน อิหร่าน มอริเตเนีย ซาอุดีอาระเบีย เยเมน ยูกันดา และในรัฐตอนเหนือของไนจีเรีย กลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศอาจถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิตได้ หากพบว่า “มีการร่วมเพศของคนเพศเดียวกัน” ประเด็นที่น่าตกใจอีกอย่างคือการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศมีมากกว่าดำเนินคดีอาญา และยังรวมถึงการจำกัดการเข้าถึงสิทธิบริการด้านสุขภาพ ความลำบากในการหางานที่มั่นคง การกลั่นแกล้งหรือการคุกคามในที่ทำงาน เป็นต้น ดังนั้นแล้วการเลือกปฏิบัติต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศควรมี ควรเป็นเช่นไร (Amnesty International Thailand, 2567)

ดังนั้น มโนทัศน์และฉันทศน์ที่ทุกคนควรมีและควรได้ คือ “ความรู้สึกรักภูมิใจในตัวตนและคนที่รักและมีสิทธิที่จะแสดงออกอย่างเสรี” บนพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคสากลที่สามารถสะท้อนโดยข้อ 19 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ที่อธิบายสิทธิที่ทุกคนได้รับความคุ้มครองเป็นครั้งแรก) ปกป้องเสรีภาพในการแสดงออกของทุกคน การหยุดโฮโมโฟเบีย (Homophobia หรือการเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน) และทรานส์โฟเบีย (Transphobia หรือการเกลียดกลัวคนข้ามเพศ) สามารถช่วยชีวิตคนได้ การคุกคามของพวกที่ต่อต้านผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทำให้กลุ่มคนที่แสดงตนเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศตกอยู่ในความเสี่ยงต่อร่างกายและจิตใจอย่างสูง เพราะทุกคนควรมีสิทธิต่อชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัย การยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ และเข้าใจตัวตนของพวกเขาจะลบล้างข้อจำกัดที่เกิดจากการเหมารวมลักษณะทางเพศ (Gender Stereotyping) การเหมารวมเหล่านี้ส่งผลเสียในสังคม ทั้งกำหนดและจำกัดวิถีชีวิตของคน การจัดการเหมารวมจะปลดปล่อยให้ทุกคนบรรลุศักยภาพได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากข้อจำกัดอันแบ่งแยกของสังคม ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะทรานส์เจนเดอร์ และคนที่แสดงออกทางเพศที่ไม่ตรงกับบรรทัดฐานของสังคม (Gender Nonconforming) มักเสี่ยงต่อการกีดกันทางเศรษฐกิจและสังคม การต่อสู้เพื่อกฎหมายที่เข้าถึงคนมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงรสนิยมทางเพศและอัต

ลักษณะทางเพศจะช่วยให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้าถึงสิทธิทางสุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย และการจ้างงานมากขึ้น (Amnesty International Thailand, 2567)

การเมืองเรื่องเพศสภาพ

เนื่องด้วยในเดือนมิถุนายนของทุกปีกำลังได้รับการกล่าวขานว่าเป็นเดือนแห่งความภาคภูมิใจของกลุ่มคนผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Pride Month) และกรุงเทพโพลล์ (Bangkok Poll) โดยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้สำรวจความเห็นประชาชนเรื่อง “คิดเห็นอย่างไรต่อความหลากหลายทางเพศในเดือน “Pride Month” โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 1,032 คน พบว่า ประชาชนร้อยละ 44.6 ทราบว่าเป็นเดือนแห่งความภาคภูมิใจในความหลากหลายทางเพศที่เท่าเทียมของ LGBTQ+ ขณะที่ร้อยละ 55.4 ระบุว่าไม่ทราบ ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 91.4 ระบุว่าปัจจุบันสังคมไทยเปิดรับเรื่องความหลากหลายทางเพศมากขึ้นค่อนข้างมากถึงมากที่สุด ขณะที่ร้อยละ 8.6 ระบุว่ายังไม่ค่อยเปิดรับถึงไม่เปิดรับเลย เมื่อถามว่าปัจจุบันเห็นการขับเคลื่อนทางสังคมไทยเรื่องความหลากหลายทางเพศในเรื่องใดบ้าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.2 ระบุว่าเห็นการอนุญาตให้แต่งกายตามเพศสภาพในสถานศึกษาและสถานที่ทำงาน รองลงมาร้อยละ 64.4 ระบุว่าเห็นการแสดงออกที่มีต่อกับกลุ่ม LGBTQ+ เหมือนปกติทั่วไป โดยไม่คิดว่าเป็นเรื่องแปลก และร้อยละ 61.2 ระบุว่าเห็นการทำซีรี่ย์สวย มีคู่จิ้นสวยวายที่มากขึ้น ส่วนความเห็นเรื่องให้คู่รัก LGBTQ+ ได้รับสิทธิทางกฎหมาย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 78.6 ระบุว่าเห็นด้วยค่อนข้างมากถึงมากที่สุด ขณะที่ร้อยละ 21.4 ระบุว่า ไม่ค่อยเห็นด้วยถึงไม่เห็นด้วยเลย ทั้งนี้ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.1 ระบุว่ายอมรับได้หากมีลูกหรือคนในครอบครัว เป็น LGBTQ+ รองลงมาร้อยละ 16.6 ระบุว่าไม่แน่ใจ และร้อยละ 8.3 ระบุว่า ยอมรับไม่ได้สำหรับเรื่องที่หวั่น/กังวล หากมีลูกหรือคนในครอบครัวเป็น LGBTQ+ ส่วนใหญ่ร้อยละ 39.9 ระบุว่า กลัวโดนล้อเลียน/สังคมไม่ยอมรับ/เกียดกราย รองลงมาร้อยละ 38.6 ระบุว่าห่วงสุขภาพ เช่น กินฮอร์โมน โรคติดต่อ และร้อยละ 30.1 ระบุว่า กลัวถูกหลอกให้รัก (กรุงเทพโพล, 2567)

ในปัจจุบันสังคมไทยให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและสิทธิความเท่าเทียมมากขึ้น ซึ่งรวมถึงการยอมรับความหลากหลายทางเพศ โดยกลุ่มเพศทางเลือก (LGBTQ+) สามารถเปิดเผยตัวตนได้อย่างเสรีมากขึ้น และมีโอกาสแสดงความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การมีบทบาททางการเมือง อย่างไรก็ตาม ยังมีมุมมองบางส่วนในสังคมที่ปิดกั้นและไม่ยอมรับเพศทางเลือก มีผลการสำรวจที่พบว่า เพศทางเลือกยังคงถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การจำกัดในการระบุตัวตน คำนำหน้า ข้อจำกัดทางสังคมและปัญหาครอบครัว การแต่งกาย การเลือกปฏิบัติในสังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการเรียกร้องสิทธิสมรสอย่างเท่าเทียมของเพศทางเลือกและประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายการสมรสเพื่อจัดความไม่เสมอภาคระหว่างคู่รักต่างเพศและคู่รักเพศเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการควบคุมเพศทางเลือกในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การนิยามว่าร้ายและการกลั่นแกล้ง ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสังคม ไม่ว่าเหตุผลใดก็ตาม สังคมไทยควรเคารพสิทธิมนุษยชนของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเพศใด เพราะทุกคนควรมีสติและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน ปัจจุบันโลกเปิด

กว้างด้วยความเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นความรักแบบไหน ความชอบแบบใด ทุกคนล้วนมีสิทธิที่จะเลือกในความชอบของตนเอง เพียงเคารพกฎหมาย ไม่ทำร้ายและไม่สร้างปัญหาให้ผู้อื่น ดังปรากฏการณ์ทางสังคมและผู้นำทางการเมืองที่เห็นฉากทัศน์ได้จาก สันติ โภธิสา (2567) ที่ได้นำเสนอผู้นำประเทศที่เปิดตัวเป็น “LGBT” และการส่งเสริมความเท่าเทียม ความเสมอภาคทางเพศ ดังนี้

อานา เบอร์นาบิช (Ana Brnabić) นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศเซอร์เบีย เข้ารับตำแหน่งตั้งแต่ปี 2017 จนถึงปัจจุบัน และถือว่าเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของเซอร์เบีย รวมทั้งยังเป็นนายกรัฐมนตรีที่เป็นเลสเบียน (Lesbian) คนแรกของเซอร์เบียด้วยเช่นกัน

ลีโอ วารัดการ์ (Leo Varadkar) นายกรัฐมนตรีของไอร์แลนด์ 2 สมัย เป็นนายกรัฐมนตรีที่อายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ของไอร์แลนด์ (ขณะอายุ 38 ปี) ได้ประกาศว่าตัวเองเป็นเกย์ (Gay)

ซาเวียร์ เบตเทล (Xavier Bettel) นายกรัฐมนตรีแห่งลักเซมเบิร์ก (2 สมัย) ได้รับการขนานนามว่า “เป็นนายกรัฐมนตรีที่เปิดเผยตัวเองว่าเป็นเกย์ (Gay) คนแรกของโลก” รวมทั้งมีส่วนในการผลักดันกฎหมายสมรสในเพศเดียวกันจนผ่านมติเห็นชอบ 56 ต่อ 4 เสียง

เอ็ดการ์ ริงเกวิคส์ (Edgars Rinkevics) ประธานาธิบดีลัตเวีย ได้แถลงข่าวต่อหน้าสื่อมวลชน (พฤษภาคม ปี 2022) ว่า เขาจะทำให้ลัตเวียเป็นประเทศที่มีความเสมอภาค พร้อมย้ำอีกครั้งในวันสาบานตน โดยแสดงจุดยืนสนับสนุนให้สหภาพแรงงานมีความเป็นกลางทางเพศมากขึ้น และเขาได้ประกาศตัวว่ามีรสนิยมแบบชายรักชาย (Gay)

เปาโล รอนเดลลี (Paolo Rondelli) อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งสาธารณรัฐซานมารีโน ได้ขึ้นเป็นประมุขแห่งสาธารณรัฐซานมารีโน ในปี 2022 และถือเป็นช่วงเวลาสำคัญแห่งการรณรงค์เรื่องสิทธิความเท่าเทียมกลุ่มความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม ซานมารีโนรับรองกฎหมายคู่รักเพศเดียวกันมาตั้งแต่ปี 2016 ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญ หลังจากกลุ่มรักร่วมเพศไม่เป็นที่ยอมรับและมักถูกละเมิดโทษมาตลอดจนถึงปี 2004

ซาเวียร์ เอสโปต์ ซาโมรา (Xavier Espot Zamora) นายกรัฐมนตรีแห่งอันดอร์รา เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี 2019 ก่อนจะประกาศต่อสาธารณชนว่าเป็นเกย์ (Gay) ในปี 2023

แกเบรียล อัททาล (Gabriel Attal) เป็นนายกรัฐมนตรีอายุน้อยที่สุดในประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศส (ขณะอายุ 34 ปี) ซึ่งถือเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของฝรั่งเศสที่มีเพศวิถีเป็นเพศหลากหลาย (LGBTQ)

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่าความเสมอภาคในความหลากหลายทางเพศตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการสนับสนุนและการยึดถือตำแหน่งที่ทุกคนควรได้รับการเคารพและการเท่าเทียมต่อกัน โดยไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเพศทางชีวภาพหรือเพศเสมือน ความเสมอภาคนี้กล่าวถึงการเสริมสร้างสังคมที่รับรู้ถึงความหลากหลายทางเพศของบุคคลโดยไม่มีการละเลยหรือการตีความที่ไม่ถูกต้องต่อการแตกต่างทางเพศของแต่ละบุคคลในสังคมนั้น การสร้างความเข้าใจและการยอมรับความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมในชีวิตทุกด้าน

สรุป

การสร้าง ความเข้าใจทางเพศ (Sex) เพศสภาพ (Gender) ความหลากหลายทางเพศ (Various Genders) ของสังคมไทยปัจจุบันมีการตื่นตัว มีการสร้างพื้นที่ทางสังคมและได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นทั้งทางกฎหมายและทัศนคติของคนสมัยใหม่ในศตวรรษที่ 21 และผู้เขียนขอสะท้อนมุมมองใน 3 มุมมองดังต่อไปนี้

ประเด็นมุมมองสามัญการ (Common Sense) สะท้อนว่าการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ความรัก ความปรารถนาที่จะได้รับความรัก ความต้องการที่จะมีชีวิตที่ปลอดภัย และการแต่งงานถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลในการแสดงออก ด้วยเหตุนี้ การแต่งงานจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียม โดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติหรือศาสนา ฐานคิดดังกล่าวทำให้กลุ่มบุคคลรักเพศเดียวกันออกมาเรียกร้องเพื่อให้สังคมยอมรับและรับรองสิทธิบางอย่างเช่นเดียวกันคู่รักเพศตรงข้าม สิ่งที่คนหลากหลายทางเพศเรียกร้องให้มีการยอมรับมีหลายเรื่อง แต่เรื่องสำคัญที่เป็นกระแสวิพากษ์ คือ “การแต่งงานกับคนเพศเดียวกัน” มีข้อเรียกร้องอ้างถึงเหตุผล เช่น เป็นสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล และควรได้รับสวัสดิการ ผลประโยชน์ที่มีกฎหมายรองรับเช่นเดียวกับที่คู่แต่งงานต่างเพศได้รับ ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยสะท้อนว่า “การแต่งงานเพศเดียวกันไม่สามารถให้กำเนิดสมาชิกใหม่และขัดต่อศีลธรรม” เมื่อพิจารณาในมุมมองพระพุทธศาสนา จากการศึกษาในคัมภีร์ต่าง ๆ พบว่า คำสอนที่เกี่ยวข้องมีเพียงหลักคำสอนที่เป็นจริยธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับการประพฤติผิดในกาม กล่าวคือกาเมสุมิฉฉาจาร อันเป็นศีล ข้อ 3 ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อห้าม (Prohibition) มิให้ล่วงละเมิดบุคคลบางประเภทที่ต้องห้าม (อคมนียฐาน) และสทธานโดช กล่าวคือความยินดีเฉพาะในคู่ครองของตนอันเป็นหลักควบคุมพฤติกรรมทางใจ จึงอาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนา ไม่ได้ให้คุณค่ากับการแต่งงานว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา และต้องเป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์ตามกรอบจารีตประเพณีแต่อย่างใด (ไพฑูรย์ อุทัยคาม, 2566)

ประเด็นมุมมองเชิงพุทธศาสนา (Buddhist Perspective) สะท้อนว่ามนุษย์มีศักยภาพทางปัญญา มีความเท่าเทียมในการบรรลุถึงธรรม โดยไม่เลือกเพศ ชาติ ตระกูล ชนชั้น วรรณะ ดังนั้น การที่ทุกคนเกิดมามีเพศภาวะเช่นไรจึงไม่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงเป้าหมายสูงสุด เพศสรีระ (Sex) นั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุธรรม เพราะทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกันได้โดยผ่านกระบวนการพัฒนา 2 ประการ คือ (1) การเข้าใจในกฎไตรลักษณ์แล้วพัฒนากรรมจนเกิดปัญญาบรรลุธรรม (2) เพศสภาพ (Gender) นั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท เพราะทั้งคฤหัสถ์เพศ (อุบาสก อุบาสิกา) และสมณเพศ (ภิกษุ ภิกษุณี) ต่างมีศักยภาพที่จะบรรลุธรรมในขั้นสูงสุดได้เหมือนกัน ฯลฯ ดังนั้น แนวคิดพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นได้ก้าวข้ามกระบวนการทัศนความหลากหลายทางเพศไปแล้วนับแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้หลักอริยสัจ 4 การก้าวข้ามความหลากหลายทางเพศนั้นนำไปสู่ความจริงในระดับปรมาตถสัจจะ (Ultimate Truth) เป็นความจริงที่อยู่เหนือกาลเวลาเหนือกระบวนการทัศนใด ๆ (กัญญลักข์ แมกกี และพระมหาหมณวินทร์ ปุริสสุตโตม, 2563) พระพุทธศาสนาเน้นหลักการของความไม่เบียดเบียนและความเมตตา ซึ่งสนับสนุนการสร้างสังคมที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคน โดยไม่คำนึงถึง

เพศสภาพ ในมุมมองนี้ เพศสภาพ (Gender) จึงเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่ควรเป็นอุปสรรคต่อความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การสมรสเท่าเทียมเป็นการแสดงออกถึงความรักและความผูกพันที่ควรได้รับการรับรองและปกป้องโดยรัฐ และรัฐมีหน้าที่ในการสร้างสังคมที่ครอบคลุมและยุติธรรม ซึ่งรวมถึงการให้การรับรองและการคุ้มครองการสมรสเท่าเทียม การปฏิเสธการสมรสเท่าเทียมถือเป็นการเลือกปฏิบัติและละเมิดสิทธิของบุคคล

ประเด็นมุมมองเชิงรัฐศาสตร์ (Political Perspective) John Locke สะท้อนทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก (Classical Liberal Theory) โดยเชื่อว่าเสรีภาพและอิสรภาพคือเป้าหมายสูงสุด ปฏิเสธการจำกัดเสรีภาพและเรียกร้องสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกชน อิสรภาพและเสรีภาพในฐานะสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากการใช้เหตุผล ทฤษฎีสื่อธรรมชาติ (Natural Rights Theory) สะท้อนถึงสิทธิในการสมรสเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับโดยไม่คำนึงถึงเพศสภาพ ทฤษฎีประชาธิปไตย (Democratic Theory) สะท้อนว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องเคารพในสิทธิและความเสมอภาคของทุกคน รวมถึงคู่รักเพศเดียวกัน และทฤษฎีความยุติธรรม (Theory of Justice) สะท้อนถึงการปฏิเสธการสมรสเท่าเทียม (Equal Marriage) เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมและละเมิดหลักการความยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัญญภัค แมกก็และพระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม. (2563). ความหลากหลายทางเพศกับการบรรลุธรรมในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. 5 (5), 200-216.
- กรุงเทพโพล. (2567). ผลสำรวจเรื่อง “คิดเห็นอย่างไรต่อความหลากหลายทางเพศในเดือน “Pride Month” สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567.จาก : <https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll1008>.
- ดวงพร ช่างทอง. (2565). การสมรสเท่าเทียมกลุ่มคนหลากหลายทางเพศ (LGBTQI+) มีพื้นที่แค่ไหนในสังคม. รายการเจตนารมณ์กฎหมาย, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ตรีณัฐ อังคทานนท์. (2564). ทำไมถึงมีคนเดือดร้อน หาก LGBTQ+ ได้สิทธิสมรสเท่าเทียม. Thairath Plus Politics & Society. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567.จาก : <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/100520>.
- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). สมรสเท่าเทียมคืออะไร. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567.จาก : <https://www.thansettakij.com/politics/591956>.
- ปฐม มณีโรจน์ และเสน่ห์ จัยโต. (2555). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการสารสนเทศ หน่วยที่ 2, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพฑูรย์ อุทัยคาม. (2566). การแต่งงานของคนเพศเดียวกัน. วารสาร มจร บานีศึกษาพุทธโฆษปริทรรศน์, 9 (3), 180-195.

- โรงพยาบาลเพชรเวช. (2563). **LGBTQ ความหลากหลายที่ต้องเข้าใจ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567.
จาก : https://www.petcharavejhospital.com/th/Article/article_detail/LGBTQ.
- วิภารัตน์ ธาราธิราช. (2560). การพัฒนาความเสมอภาคทางการเมืองเชิงพุทธบูรณาการ. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์**, 13 (เล่มพิเศษ). 72-80.
- วิริยา พิมพ์พันธ์. (2563). ความเสมอภาค: มีอยู่จริงหรือในพระพุทธรูปศาสนา. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์**, 7(3), 16-31.
- สันตติ โทธิสา. (2567). **ผู้นำประเทศที่เปิดตัวเป็น LGBT และการส่งเสริมความเท่าเทียม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567, จาก: <https://www.thaipbs.or.th/now/content/1243>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชกฤษฎีกา. (2535). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. สำนักกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567. จาก: <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/112/iid/121227>.
- Amnesty International Thailand. (2567). **สิทธิของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ**. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567, จาก: <https://www.amnesty.or.th/our-work/lgbt/>.
- Kimberle Crenshaw. (1989). **Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics**. University of Chicago Legal Forum. Volume 1989.
- The LGBT center. (2024). **LGBTQIA+ Vocabulary**. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2567. จาก: <https://lgbtsewi.org/lgbtqia-vocab/>.
- University of Chicago Legal Forum. (1998). **The Law of Sex Discrimination Volume 1998: The Right to a Fair Trial and Rethinking Environmental Protection for the 21st Century**. University of Chicago Legal Forum.

